

ПАМ'ЯТКА КУЛЬТУРИ ЛІЙЧАСТОГО ПОСУДУ РОМОШ НА ЛЬВІВЩИНІ:
ДОСЛІДЖЕННЯ 1957 РОКУ

Продовжуємо серію публікацій матеріалів культури лійчастого посуду (КЛП) межиріччя Верхнього Дністра та Західного Бугу [Гавінський, 2009; 2011; 2012].

В археологічних фондах Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України зберігається колекція знахідок з багатшарового поселення Ромош в урочищі Димниця Сокальського району Львівської області, досліджуваного В. Бараном у 1957 р. Пам'ятка знаходиться за 1,5 км на захід від села на плато високого корінного правого берега р. Західний Буг [Аулих, 1969, с. 327; Археологічні..., 1981, с. 186]. Тут було закладено кілька траншей, матеріал виявлений на гл. 0,1–0,4 м. В науковій літературі практично немає даних про поселення КЛП Ромош, за винятком коротких згадок [Свешніков, 1976, с. 74; Археологічні..., 1981, с. 186; Михальчишин, 1993, с. 45].

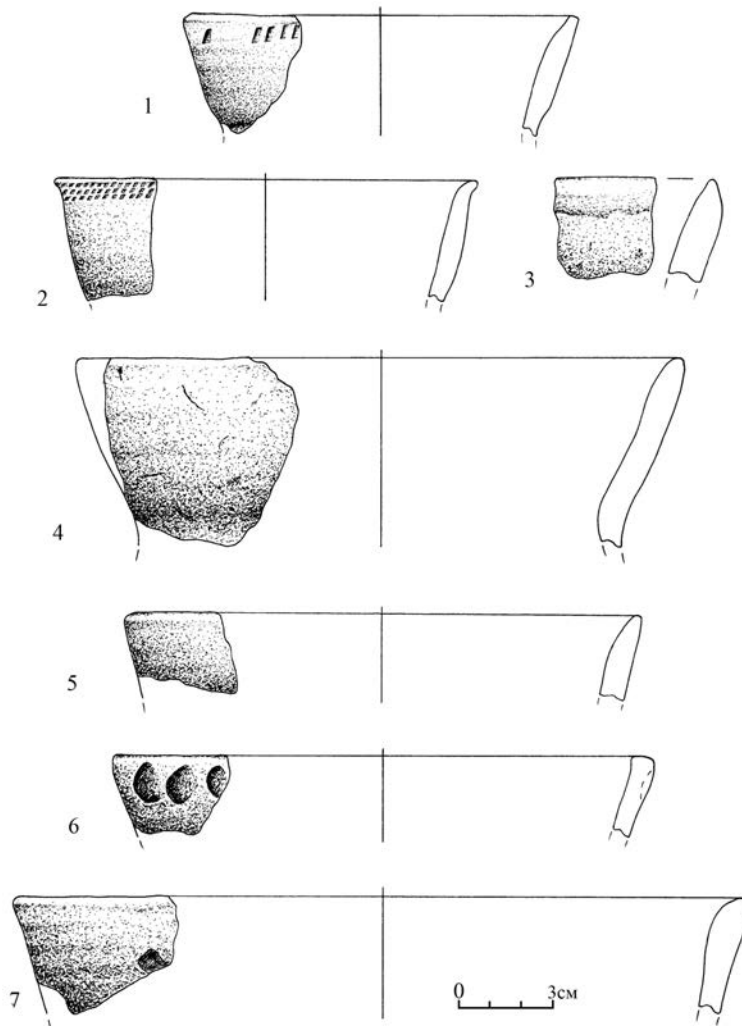

Рис. 1. Ромош 1957 р., урочище Димниця. Кераміка культури лійчастого посуду
Fig. 1. Romosh. 1957. Dymnytsia Place. Ceramic of Funnelbeaker culture

Збірка нараховує 56 виробів з кераміки та 4 артефакти з кременю. Кераміка є ліпною з домішками мікрочасток шамоту (кераміка з такою домішкою становить 23 % від загальної кількості), піску (18 %), поєднання піску та мікрочасток шамоту (52 %), без домішок (7 %). Поверхня заглажена (53 %), лощена (18 %), марка на дотик (20 %) та шорстка (9 %), коричневого (70 %), чорного (19,5 %), охристого (7 %) і сірого (3,5 %) кольору.

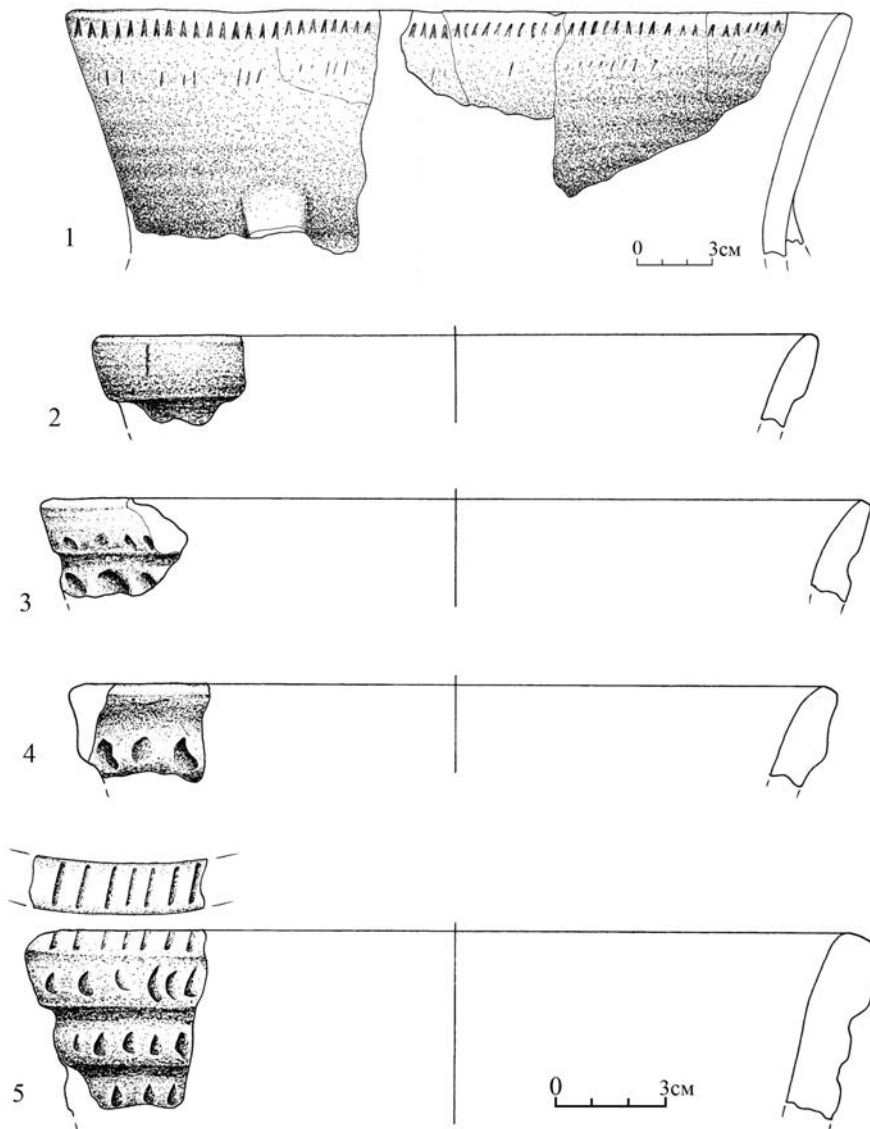

Рис. 2. Ромош 1957 р., урочище Димниця. Кераміка культури лійчастого посуду
Fig. 2. Romosh. 1957. Dumnytsia Place. Ceramic of Funnelbeaker culture

Серед характерних виробів виділяємо 17 вінець, два вушка, 13 донець та одне пряслице.

Частина знахідок (8 одиниць) належить лійчастим горщикам високих вінець з діаметром 12–24 см. В окремих з них краї косозрізані, розхилені назовні, гострі та заокруглені (рис. 1, 1, 2). Деякі вироби орнаментовані. Це відбитки прямокутного стовпчика та квадратного штампу із трьох горизонтальних ліній. На одному з вінець нанесено глибокі штампи округлої форми діаметром 1 см (рис. 1, 3). Virізняється посудина з лощеною поверхнею діаметром вінець 30 см, які орнаментовані своєрідними трикутними штампами (рис. 2, 1).

Наступну групу артефактів становлять лійчасті горщики з потовщеними вінцями (5 екземплярів) діаметрами 20–24 см (рис. 2, 2–5; 3, 4). Потовщення стінок у вигляді горизонтальних пружків орнаментовані округлими та півокруглими відбитками штамтів.

Привертає увагу багато орнаментоване вінце, яке прикрашене трьома пружками оздоблених відбитками півокруглої форми, а край – прямокутним стовпчиком (рис. 2, 5).

Опуклобок горщики представлені у кількості трьох знахідок. Вони відзначаються невисокими лійчастими вінцями, низькою гостроувігнутою шийкою та широко розхиленими стінками тулуба, що в діаметрі значно більший за вінця. Виділяються горщики малих розмірів діаметром верхньої частини 6 см та значно більших – понад 20 см (рис. 3, 1–3).

Один предмет належить посудині типу черпака з ледь розхиленим краєм вінця діаметром 12 см і широкими стінками тулуба (рис. 3, 5). Також одним екземпляром представлена миска сферичної форми діаметром вінця 22 см (рис. 3, 6).

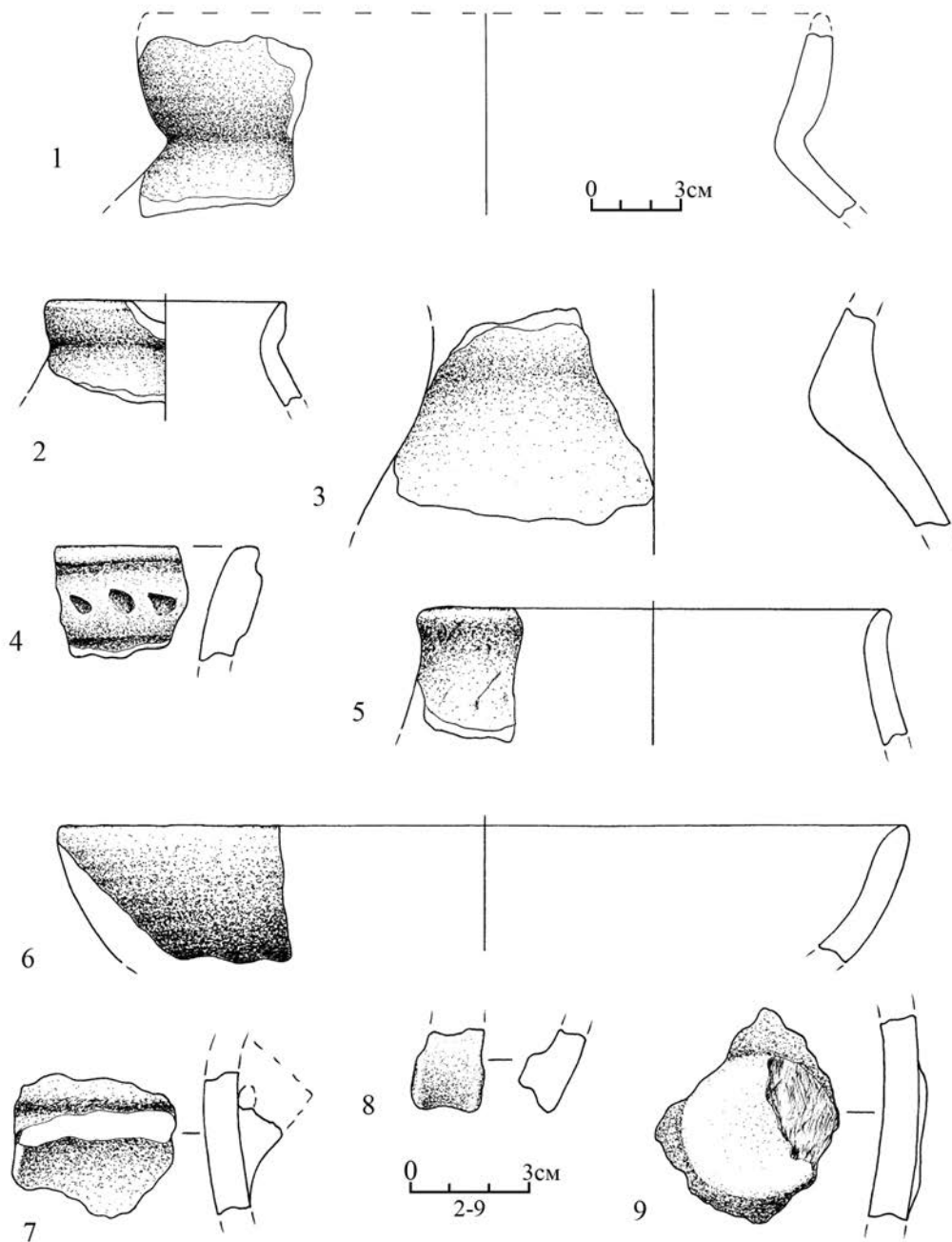

Рис. 3. Ромош 1957 р., урочище Димниця. Кераміка культури лійчастого посуду
 Fig. 3. Romosh. 1957. Dymnytsia Place. Ceramic of Funnelbeaker culture

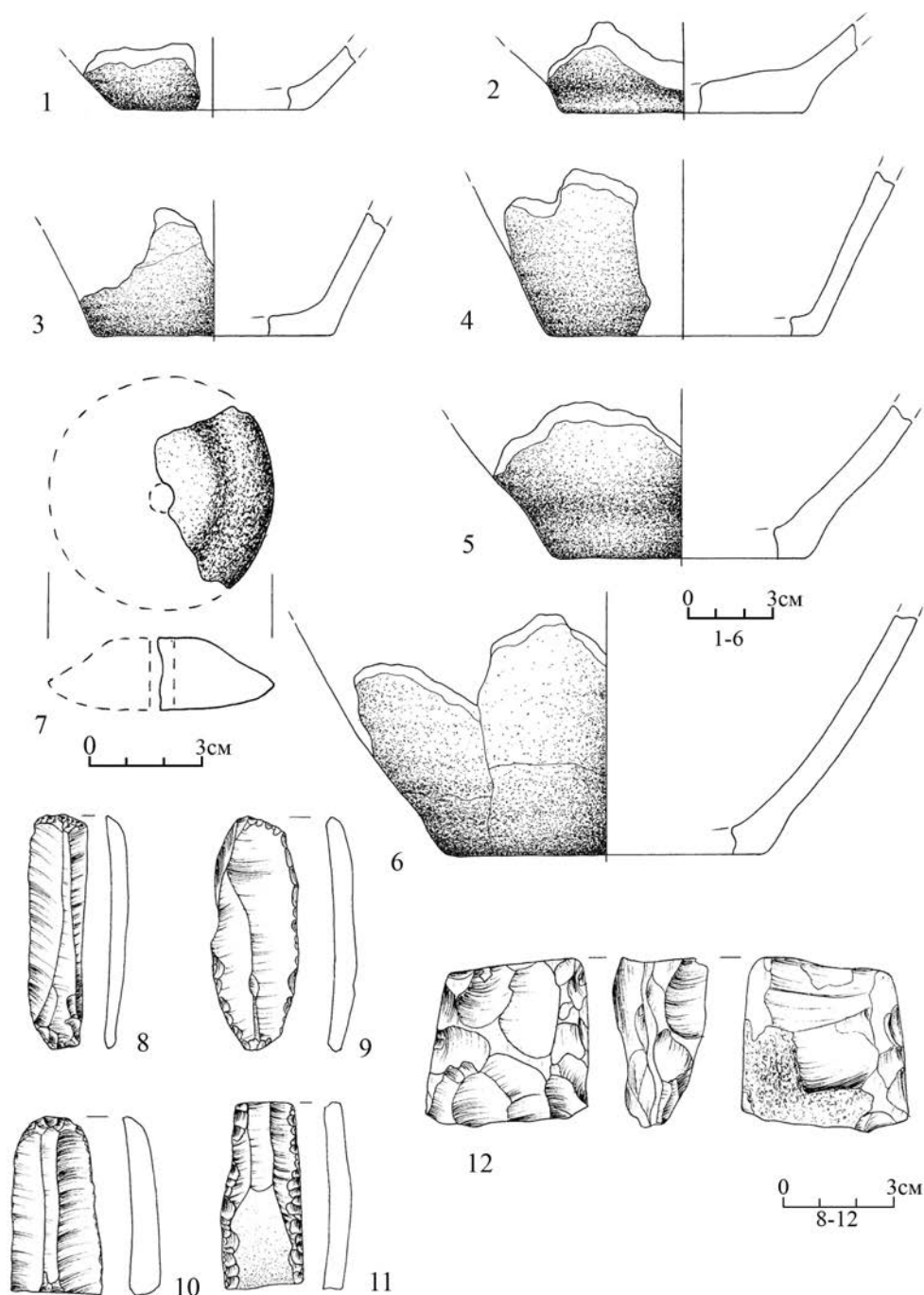

Рис. 4. Ромош 1957 р., урочище Димниця. 1–7: кераміка; 8–12: крем'яні вироби
 Fig. 4. Romosh. 1957. Dymnytsia Place. 1–7 – ceramic; 8–12 – flint artifacts

Елементами горщиків виступають вушка колінчастої форми (рис. 3, 7, 8). Цікавою є стінка посудини, прикрашена гудзом округлої форми діаметром 4 см. Аналогії такого пластичного оздоблення маємо на посудинах із поселень Зимне [Пелешин, 2004, рис. 47: 6], Винники-Лисівка та Которини, але значно менших розмірів, діаметром до 1 см.

На поселенні знайдено 13 нижніх частин посудин. Денця діаметрами 6–12 см мають плоску основу і стрункі стінки тулуба, що характерне для лійчастих горщиків (рис. 4, 1–6).

До виробів з кераміки також належить прялице кулястої форми діаметром 6 см, висотою 2 см і діаметром отвору 0,8 см (рис. 4, 7).

Вироби з кременю виготовлені з місцевого так званого волинського кременю чорного кольору. До них належать: аморфний нуклеус з радіальним способом відокремлення заготовок з обох площин – 4,4×4,4×2,1 см. Заготовкою став уламок сокири із слідами від запліровки (рис. 4, 12); двобічно ретушована середня частина поздовжньо-первинної пластини; ретуш суцільна середньо та крупнофасеткова лускоподібна – 5,2×2,1×0,5 см (рис. 4, 11); два кінцеві скребки на поздовжньо ретушованих пластинах та один на її верхній частині: 6,4×1,5×0,5, 6,5×2,4×0,6, 4,8×2,5×0,7 см. У двох виробів по краях нанесена мікрозубчаста суцільна та часткова ретуш (рис. 4, 9, 10), а в ще одного зняряддя сторони оброблені середньо- та крупнофасетковою ретушшю (рис. 4, 8). У колекції знахідок виділяється один фрагмент кераміки трипільської культури охристого кольору з маркою поверхнею товщиною 0,5 см. В зламі помітна незначна домішка мікрочасток шамоту.

В підсумку можна сказати, що поселення Ромош належить до височинного типу пам'яток КЛП з характерною топографією розташування. Керамічний матеріал демонструє класичні традиції виготовлення посуду з специфікою переважання домішок піску. Своєрідним є орнамент трикутника, аналогії якому віднайти важко. Традиційним є і крем'яне виробництво. Повторне використання зужитих предметів (аморфний нуклеус на уламку сокири) свідчить про брак сировини, хоча поклади кременю від поселення Ромош знаходились не так далеко, як, наприклад, від селищ басейну верхньої течії Бугу та Дністра (Винник-Лисівка, Малі Грибовичі, Которини), на яких аморфні нуклеуси зустрічаються досить часто. Знахідка фрагменту трипільської кераміки ще раз підтверджує думку про існування контактів між прикордонними поселеннями обох культур. На основі представленого матеріалу важко сказати про конкретну хронологію пам'ятки. Подібні риси домінують впродовж усього класичного етапу південно-східної групи КЛП другої половини IV тис. до н. е. і мають аналогії серед найближчих волинських пам'яток, зокрема, з поселенням Лежниця в урочищі Чуб.

ЛІТЕРАТУРА

Археологічні

1981 Пам'ятки Прикарпаття і Волині кам'яного віку. – Київ. – 321 с.

Аулих В. В.

1969 Древнерусское поселение на Западном Буге // АО 1968 года. – Москва. – С. 327–328.

Гавінський А.

2009 Поселення культури лійчастого посуду в Грибовичах // МДАПВ. – Вип. 13. – С. 172–197.

2011 Нові дані до вивчення культури лійчастого посуду // МДАПВ. – Вип. 15. – С. 363–370.

2012 Пам'ятка культури лійчастого посуду Винники-Лисівка: дослідження 1963 року // МДАПВ. – Вип. 16. – С. 431–447.

Михальчишин І.

1993 Список пам'яток стародавньої історії Львівської області. – Львів. – 57 с.

Пелецишин М.

2004 Енеолітичне поселення Зимне в Західній Волині. – Тернопіль. – 160 с.

Свєшніков І.

1976 Довідник з археології України. Львівська область. – Київ. – 1976. – 95 с.

Andriy HAWINS'KYI

SITES OF FUNNELBEAKER CULTURE IN ROMOSH, LVIV REGION: RESEARCHES CARRIED OUT IN 1957

Archaeological materials from Romosh, L'viv region, Sokal' district, which were not published at the scientific literature before, are presented at the article. These data complement source base for research of south-eastern group of Funnelbeaker culture.